

SELETUSKIRI
regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Perioodi 2021–2027 kalasadamate
investeeringutoetus“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse kalandusturu korraldamise seaduse § 42 lõike 1 ja § 52 lõike 3 alusel.

Määruse eelnõu ja seletuskirja valmistas ette Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kalanduspoliitika osakonna nõunik Margus Medell (tel 625 6239 margus.medell@agri.ee) ja sama osakonna nõunik Juhani Papp (tel 56 282 578 juhani.papp@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Karina Torop (tel 625 6520 karina.torop@agri.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (tel 625 6523 laura.ojava@agri.ee).

Eesti on üks väheseid riike maailmas, kus kalandussektori toimimiseks vajalikud sadamad on suures mahus erastatud. Kui muudes riikides tehakse üldreeglina vajalikud sadamainvesteeringud riigi või kohaliku omavalituse vahenditest, siis Eestis on need kulutused üldreeglina erasektori kanda, samal ajal ei paku Eesti traalpüügi sadamad mingeid teenuseid lisatulu teenimiseks ja sadamate pidamise kulud jäävad täies mahus traalpüüdjate kanda ning kulud kaetakse kalapüügiga teenitud tulust. See asetab Eesti kalapüügisektori võrreldes teiste riikidega märgatavalt ebasoodsamatesse konkurentsitingimustesse. Traalpüügi laevade teenindamiseks sobivate sadamate taristud ja seadmestik on sageli vananenud ning suuremahuliste investeeringute tegemine ei ole kalapüügisektorile jõukohane.

Eestis tegutsevast 20-st traalpüügi ettevõttest, kes vähemal või suuremal määral kasutavad traalpüügi sadamate teenuseid. Traalpüügi ettevõtjatest 17 on koondunud tootjaorganisatsioonidesse, kelle püütud kilu ja räime kogused ulatuvad ca 95 %-ni Eesti püügivõimalustest. Tootjaorganisatsioonide peamine eesmärk on ühistegevus kalapüügi- ja vesiviljelustoodete tootmisel, töötlemisel ja turustamisel, et omandada suurem turujõud ja paremad läbirääkimistingimused turgudel võrreldes üksiktegijatega eelkõige kilu- ja räimepüügil. Eesti tootjaorganisatsioonid teevad tihedat koostööd ka traalpüügi sadamate korrastamiseks ja kaasajastamiseks. Sadamate arendamiseks on kolm suurimat tootjaorganisatsiooni Eesti Kalapüügiühistu, Eesti Traalpüügi Ühistu ja Eesti Kutseliste Kalurite Ühistu moodustatud Sadamate Haldamise MTÜ, mille eesmärgiks on Eesti kalapüügisektori jaoks vajalike kalasadamate arendamine.

2019. aastal avaldatud valitsuste vahelise kliimamuutuste paneeli eriraporti kohaselt võib Läänemeres kliimamuutuste tagajärjel lainekõrgus tõusta kuni 35 sentimeetrit. Mereveetase võib tulevikustsenaariumite järgi selle sajandi lõpuks tõusta kuni 60 sentimeetrit. Tsüklonite trajektoorie muutuste ja neist tingitud tormide sagenemise tõttu võivad Eesti rannikuid aina sagedaini ohustada tormide põhjustatud veetõusud ja üleujutused. Kliimamuutuste tulevikustsenaariumid ennustavad ka tuulte kiiruste kasvu eriti talvisel ja osaliselt kevadisel ajal. Kliimamuutustest tulenevad ohud mõjutavad enam sadamaid, suurenevad riskid, et ekstreemsed tormid ummistavad sadamaalad liivaga, lõhuvad sadamataristut ning kahjustavad sadamas seisvaid aluseid. Eriti ohtlikud on kalasadamate jaoks tormituultest põhjustatud lained, kõrge veetase ja jäätumata meri, mis võib lõhkuda olemasolevaid betoonkonstruktsioone ja

kaldakindlustusi. Sadamarajatised on haavatavad eriti seetõttu, et nende projekteerimisel rajamisel ei olnud kliimamuutustest tulenevad probleemid Läänemerel veel nii aktuaalsed. Ekstreemsed ilmastikuolud võivad olulisel määral vähendada tööhutust sadamates ja üldisemalt meresõiduohutust.

Samuti on kliimamuutustest mõjutatud rannikuäärsed laevateed, mida kasutatakse ligipääsuks kalasadamatele. Amortiseerunud kaitsemuulid, muutused merepõhjas ja liikuvad liivad mõjutavad oluliselt ligipääsu kalasadamatele. Probleemaatiline on ka see, et laevateedel ei ole konkreetset omanikku ning tihti on avalike laevateede tagamaal mitmeid sadamaid. Sadamate omanikud ei ole võimelised selliseid investeeringuid tegema sest sellel investeeringul on väga vähene ärintulu iseloom ja investeeringut ettevõtlusega tagasi teenida on äärmiselt keerukas. Kohaliku omavalituse üksused, kes on küll väga huvitatud mereliste tegevuste arendamisest kohaliku omavalituse territooriumil ei suuda samuti iseseisvalt neid investeeringuid teha, seega on igati põhjendatud EMKVF vahendite kasutamine kalasadamate mereliste ligipääsuteede parendamise toetuseks.

Traalpüügi sadamates on seni vähe tähelepanu pööratud keskkonnasäästlike tehnoloogiate ja ressursitõhusate seadmete kasutuselevõtmisele, näiteks üldreeglina puudub sadamates mereprügi käitlemiseks vajalik taristu ja seadmed, samuti on sadamates vähe alternatiivenergia (päikese, tuule energia jms) tootmise seadmeid.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 14 paragrahvist.

Eelnõu esimese peatükiga sätestatakse meetme määruse üldsätted.

Eelnõu §-ga 1 sätestatakse määruse reguleerimisala.

Määrusega kehtestatakse „Euroopa Merendus-, Kalandus ja Vesiviljelusfondi rakenduskava 2021 – 2027“ (edaspidi *EMKVF*) meetme „Perioodi 2021–2027 kalasadamate investeeringutoetus“ raames antava toetuse andmise, kasutamise ja maksamise tingimused ning kord.

Eelnõu teise peatükiga sätestatakse toetuse andmise eesmärk, toetatavad tegevused, toetatava tegevuse määr, suurus ja vorm, abikõlblikud ja mitteabikõlblikud kulud, nõuded toetuse taotlejale ning nõuded ostumenetlusele.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse toetuse andmise eesmärk ja toetatavad tegevused.

Lõike 1 punktidega 1–3 sätestatakse toetuse andmise eesmärk, mis on vähendada kalandustegevusest tulenevat negatiivset keskkonnamõju ökosüsteemidele, suurendada kalasadamate vastupidavust ekstreemsetele kliimamuutustele, suurendada keskkonnasäästlike tehnoloogiate ja ressursitõhusamate seadmete kasutuselevõtmist, parendada töökeskkonda ja suurendada ohutust kalasadamates. Tagada turvaline ligipääs sadamatele veeteedelt. Parandada püügiandmete esitamist ja tõhustada kontrolli püügiandmete esitamise üle. Meede panustab EMKVF-i rakenduskava 2021–2027 prioriteedi 1 „kestliku kalapüügi soodustamine ning vee bioloogiliste ressursside taastamise ja kaitsmise edendamine“ erieesmärgi 1 „majanduslikult ja sotsiaalselt kestliku ning keskkonnasäästliku püügitegevuse tugevdamine“ sekkumise „traalpüügi sadama investeeringutoetus“ eesmärkide saavutamisse. Meede panustab EMKVF rakenduskava erieesmärgi „tõhusa kalanduskontrolli jõustamise edendamine, sealhulgas võitlus ebaseadusliku ja reguleerimata kalapüügi vastu ning usaldusväärsete andmete kogumine teadmispõhiste otsuste tegemiseks“ sekkumise „kontrolli ja järelevalve seadmete toetus“ eesmärkide saavutamisse.

Meede panustab Euroopa roheline kokkuleppe eesmärkide saavutamisse, samuti panustab meede

„Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ (PõKa 2030) teise alaeesmärgi ehk „keskkonnateadlikult ja jätkusuutlikult kalavarusid majandades on kalavarud heas seisus“ ja „kalandus- ja vesiviljelussektor on jätkusuutlik ja konkurentsivõimeline“ saavutamisse.

Lõike 2 punktiga 1 sätestatakse, et meetme eesmärkide saavutamiseks antakse toetust investeeringuteks, mis suurendavad kalasadama vastupidavust kliimamuutustele. Eesti kalasadamatele on eriti ohtlikud tormituultest põhjustatud kõrged lained, kõrge veetase ja jäätumata meri, mis võib lõhkuda olemasolevaid betoonkonstruktsioone, kaldakindlustusi ja kaitsemuule. Peamine probleem seisneb selles, et praegu kasutuseesoleva sadamate taristu projekteerimisel ja ehitamisel ei osatud arvestada muutuvate kliimatingimustega ning tänasel päeval aktuaalsed kliimamuutustest tulenevad muutused ei olnud Läänemerel veel nii olulised. Toetust antakse näiteks lainemurdjate parendamiseks, kaide parendamiseks, sadamabasseini süvendustöödeks, kui see on vajalik merelise taristu uuendamiseks. Toetust antakse keskkonnasäästlike ja ressursitõhusate tehnoloogiate ja seadmete ostmiseks, sealhulgas investeeringuteks mereprügi käitlemiseks. Näiteks taastuenergia tootmise ja energia salvestamise lahenduste ehitamine (päikesepargid, tuuleenergia, laineenergia jms tootmise seadmed), samuti akupangad ning varustuskindlusega seotud investeeringud, näiteks kütuse varumahutid jms. Energiatõhusate valgutus süsteemide väljaehitamiseks, investeeringuteks vee ja reovee käitlemise seadmetesse jms. ning mereprügi kogumise ja liigiti käitlemise taristu loomiseks. Toetust antakse ka investeeringuteks, mis parandavad kalasadama töötajate ohutust ja töötingimusi. Näiteks investeeringud kalalaevade lossimise seadmete uuendamiseks (kraanad, tõstukid, kalapumbad jms). Kalasadama töötajate ja laevameeskondade olmetingimuste parendamiseks (pesemisvõimalused, tualett ja puhkeruumid jms), samuti investeeringud digilahendustesse kalasadama territooriumil jms.

Lõike 2 punktiga 2 sätestatakse, et toetust antakse investeeringuteks, mis parendavad ligipääsusi kalasadamatele veeteedelt ning suurendavad laevade mereohutust sadamatesse sisenemisel. Näiteks investeeringut kaitsemuulide rajamiseks või renoveerimiseks ning sellega otseselt seotud laevateede süvendamiseks jms. Kalasadamatele ligipääsu parendamine ei pruugi olla seotud ainult ühe kalasadamaga, vaid investeeringud võivad katta ka mitmete sadamate vajadusi.

Lõike 2 punktiga 3 sätestatakse, et toetust antakse investeeringuteks, mis tagavad püügiandmete täpsuse ja vajaliku kontrolli nende üle. Toetust saab taotleda Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 1224/2009 artiklis 60a nimetatud saakide kaalumise ja püügiandmete esitamise nõuete täitmiseks. Punkt 3 jõustub 1. jaanuaril 2026.

Võrreldes Euroopa Merendus ja Kalandusfondi 2014-2020 (EMKF) perioodiga on EMKVF perioodil oluliselt suuremat tähelepanu pööranud kliimamuutustest tulenevate mõjude vähendamiseks ja mereprügiga seonduvatele probleemidele, samuti toetatakse EMKVF perioodil investeeringuid, mis tagavad püügiandmete täpsuse ja tõhusama kontrolli püügiandmete esitamise üle.

Lõikega 3 sätestatakse, et kui määruse alusel antav toetatav tegevus kvalifitseerub riigiabiks, ei tohi toetatava tegevusega alustada, sealhulgas ei tohi võtta mingeid toetatava tegevusega seotud siduvaid kohustusi enne toetustaotluse esitamist PRIA-le. Toetatava tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid ei tohi olla väljastatud varem kui taotluse esitamise päevale järgneval päeval, välja arvatud § 4 lõikes 2 sätestatud ettevalmistava töö korral. Enne taotluse esitamist tehtud ettemaksed, siduvad lepingud, arved, maksed on mitteabikõlblikud. Paragrahvis 4 lõikes 2 nimetatud ettevalmistavad tööd peavad olema taotluse esitamise ajaks lõpetatud, sealhulgas peab olema ka nende tööde eest makstud.

Eelnõu §-ga 3 sätestatakse toetuse vorm, maksimaalne suurus ja määr

Lõikega 1 sätestatakse, et § 2 lõikes 2 punktides 1 – 3 nimetatud tegevusi toetatakse tegelikult tekkinud ja tasutud kulude alusel.

Lõikega 2 sätestatakse toetuse vorm, millega toetatakse päikeseenergia kasutuselevõtmisega seotud kulutusi. Nimetatud energiatootmiseadme (päikesepargid) projekteerimise, soetamise ja paigaldamise kulu toetatakse ühikuhinnana. Ühikuhinna arvutamisel on aluseks võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 94 lõike 2 punkti a alapunktis ii nimetatud varasemat tegevust puudutavad kontrollitud andmetel põhinevat metoodikat, ning ühikuhind on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 53 lõike 3 punkti a alapunktis ii sätestatud viisil. Ühikuhinnad on sätestatud lõikes 6 punktides 1 – 4, need on ühikuhinnad, mis makstakse toetuse saajale toetusena välja.

Lõike 3 punktiga 1 sätestatakse, et § 2 lõikes 2 punktis 1 sätestatud tegevuste elluviimisel on toetuse maksimaalne määr 50 % kui toetuse taotleja on ettevõtja. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikkel 41 lõike 1 alusel saavad liikmesriigid kohaldada maksimaalset abi ülemmäära 50% abikõlblikest kuludest. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 lisa 3 ühtegi toetuse erimäära rakendada ei luba.

Lõike 3 punktiga 2 sätestatakse, § 2 lõikes 2 punktis 1 sätestatud tegevuste elluviimisel on toetuse maksimaalne määr 60% , kui toetuse saaja on § 6 lõikes 1 nimetatud sadamaid haldav kalurite mittetulundusühing. Kuna tegemist on kollektiivse toetuse saajaga ja kaluriorganisatsiooniga, on võimalik kehtestada vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 lisa 3 real 19 nimetatud maksimaalne 60% toetusmäär.

Lõikega 4 sätestatakse, et § 2 lõikes 2 punktis 2 sätestatud tegevuste elluviimisel on maksimaalne toetusmäär 100% abikõlblike kulude maksumusest. Kuna tegevused on üldist hüve pakuva iseloomuga ja paragrahvis 6 lõikes 2 on sätestatud, et tegevuste elluviimiseks võib toetust taotleda kohaliku omavalitsuse üksus, kohaliku omavalitsusse üksuse asutatud mittetulundusühing või valitsusasutus, on võimalik kehtestada vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 lisa 3 real 14 nimetatud maksimaalne 100% toetusmäär. Paragrahvis 2 lõikes 2 punktis 2 nimetatud tegevused teenivad ühishuve, neil on kollektiivne toetusesaaja ja tegevuste tulemus on avalikuks kasutamiseks.

Lõikega 5 sätestatakse, et § 2 lõikes 2 punktis 3 nimetatud tegevuste elluviimisel on toetuse maksimaalne määr 85% abikõlblike kulude maksumusest, olenemata sellest, kes on toetuse taotleja. Kuna tegemist on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artiklis 22 nimetatud kontrolli ja õigusnormide täitmise tagamisega võib kasutada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 lisa 3 real 6 nimetatud maksimaalset 85% toetusmäära.

Lõikega 6 sätestatakse, et § 4 lõike 6 punktis 1 nimetatud päikeseenergia kasutuselevõtmisega (päikesepargid) seotud tegevuste elluviimisel on toetuse määr 50% abikõlblikest kuludest. Toetust makstakse ühikuhinnana ning toetus on juba arvatud toetuse sisse. Summad, mis on märgitud lõikes 6 punktides 1 – 4 makstakse toetuse saajale välja.

Punktis 1 sätestatakse, et tootmiseadme, mille tootmisvõimsus on alla 16 kilovati (näiteks 15,99 kilovatti) rajamiseks antakse toetust maksimaalselt 560 eurot ühe toetuse taotleja poolt taotletud tootmisvõimsuse kilovati kohta.

Punktis 2 sätestatakse, et tootmiseadme, mille tootmisvõimsus on vähemalt 16 kilovatti, kuid alla 50 kilovati (näiteks 49,99 kilovatti) rajamiseks antakse toetust maksimaalselt 516 eurot ühe toetuse taotleja poolt taotletud tootmisvõimsuse kilovati kohta.

Punktis 3 sätestatakse, et tootmiseadme, mille tootmisvõimsus on vähemalt 50 kilovatti, kuid alla 200 kilovati (näiteks 199,99 kilovatti) rajamiseks antakse toetust maksimaalselt 497 eurot ühe toetuse taotleja poolt taotletud tootmisvõimsuse kilovati kohta.

Punktis 4 sätestatakse, et tootmisseadme, mille tootmisvõimsus on vähemalt 200 kilovatti rajamiseks antakse toetust maksimaalselt 475 eurot ühe toetuse taotleja poolt taotletud tootmisvõimsuse kilovati kohta.

Lõigetega 7 ja 8 sätestatakse nõuded toetusele, kui antav toetus kvalifitseerub riigiabiks. Juhendid riigiabi rakendamiseks leiab Rahandusministeeriumi koduleheküljelt <https://www.fin.ee/riigihanked-riigiabi-osalused/riigiabi/riigiabi-materjalid>. Riigiabi hindab PRIA iga toetuse taotluse kohta eraldi.

Lõikega 9 sätestatakse, et § 2 lõikes 2 punktis 2 sätestatud tegevuste elluviimisel võib toetuse saaja saada toetust maksimaalselt 2 miljonit eurot programmiperioodi jooksul.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse abikõlblikud kulud

Lõikega 1 sätestatakse, et abikõlblikud on sellised § 2 lõikes 2 punktides 1–3 sätestatud tegevuste elluviimiseks vajalikud kulud, mis tehakse mõistlikult, sihtotstarbeliselt, majanduslikult otstarbekalt, ja kõige säästlikumal viisil ning kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikliga 63 ning mis on vajalikud toetuse eesmärgi saavutamiseks. Abikõlblikud on kulutused, mis tehakse toetusobjekti nõuetekohaseks tähistamiseks.

Lõike 2 punktidega 1–3 sätestatakse, millised võivad olla ettevalmistavad tööd.

Lõikega 3 sätestatakse, et ettevalmistavad tööd peavad olema lõpetatud ning ettevalmistavate tööde kohta on väljastatud kulutuse tegemist tõendav dokument. Ettevalmistavate tööde eest peab olema täielikult tasutud enne taotluse esitamist. Lõike 2 punktis 3 nimetatud energiaaudit ei või olla vanem kui 2 aastat, arvestades taotluse esitamisest.

Lõikes 4 nimetatud taastuenergia kasutuselevõtmise kulud on abikõlblikud üksnes toetuse taotleja omatarbimise ulatuses. See tähendab, et investeringuid toetatakse ainult selles energiatarbe ulatuses, mis kulub toetuse taotleja objekti käitamiseks. Omatarbe arvutamise alused on nimetatud punktides 1, 2 ja 3.

Lõikega 5 sätestatakse, kuidas arvutada taastuenergia tootmise üksuse suurus. Näiteks taotleja tarbimiskoha energiatarve on taotluse esitamisele eelneval aastal keskmiselt 20 000 kilovatti. Saadud tulemus jagatakse 1000-ga ($20\,000/1000 = 20$), ehk siis tootmisüksuse abikõlblik kulu saab olla 20 kilovati kohta.

Lõikega 6 sätestatakse abikõlblikud kulud taastuvast energiaallikast energia tootmiseks kasutatava seadme kasutuselevõtmiseks.

Lõike 6 punktis 1 nimetatud kulud hõlmavad energiatootmisseadme projekteerimise, soetamise ja paigaldamise kulusid. Energiatootmisseadme all võib mõista igasugust energiatootmisseadet, millega toodetakse energiat taastuvast energiaallikast, näiteks päikeseenergia, tuuleenergia, hüdroenergia, biogaas jms. Taastuenergia lahenduste kasutuselevõtmist toetatakse üldreeglina kuludokumentide põhisel, välja arvatud päikeseenergia tootmiseks vajalikud lahendused, mida toetatakse ühikuhinna alusel lihtsustatud kulumeetodiga. Ühikuhinnad päikeseparkide rajamiseks on toodud määruse § 3 lõike 6 punktides 1–4. Ühikuhinnana kompenseeritavate tööde peamised kulukomponendid on kaabeldus, inverterid, transformaatorid ja teised elektrisüsteemi komponendid (paneelid jms), võrguühenduse loomine, alusraamistiku rajamine, toetav taristu, projekti koostamine ja lõplik kooskõlastus. Ühikuhinna sisse on arvestatud nii materjalide kui tööjõu kulud. Ühikuhinna sisse ei ole arvestatud võrguga liitumise tasu. Päikeseparkide rajamisel tuleb arvestada, et projekteerime on arvestatud ühikuhinna sisse ning kuludokumentide põhisel päikeseparkide projekteerimist ei toetata. Projekteerimist reaalsete kulude alusel toetatakse teiste taastuenergia lahenduste kasutuselevõtmisel, mida ei toetata ühikuhinnana. Näiteks

projekteerimiseks võib reaalsete kulude alusel toetust küsida tuuleenergia, hüdroenergia biogaas jms tootmisüksuse rajamisel.

Lõike 6 punktis 2 nimetatud kulud hõlmavad energiasalvestussüsteemi (akupank, hüdrosalvesti jms) projekteerimist, soetamist ja paigaldamist, samuti energiatootmiseadme võrguga liitumise tasu. Selles punktis tehtavad kulutusi kompenseeritakse ainult reaalsete kulude põhiselt kuludokumentide alusel. Kulude tegemiseks tuleb korraldada ostumenetlus määruse § 7 või 8 alusel. Energiasalvestussüsteem ei ole seotud toetuse taotleja objekti omatarbega, kuid salvestussüsteemi maht peab olema mõistlik.

Lõike 7 punktidega 1–3 sätestatakse juhud, kui toetuse taotlejal tuleb esitada energiaaudit, kust on võimalik teada saada objekti energia omatarve. Energiaauditi eesmärk on tuvastada toetuse taotleja objekti tuleviku energia omatarve. Energiaauditit ei ole vaja esitada, kui toetuse taotleja suudab tõendada objekti energiatarbe järgmiselt: andmed tarbimiskoha ühe aasta energiatarbe kohta on võimalik saada energiamüüja andmebaasidest või kui toetuse taotlejal on olemas kohaliku omavalitusega kooskõlastatud ehitusprojekt, kus on märgitud rajatava ehitise energia tarbimise andmed. Energiaauditit ei ole vaja esitada ka juhul, kui objekti energiatarbimine on selgelt eristatav sellise muu objekti energiatarbimisest, mis saab energiat sama liitumispunkti kaudu. Näiteks tarbimispunkti saavad energiat laut ja külmhoone, investearingu objektiks on taastuvenergia seadme rajamine külmhoone käitamiseks. Kui külmhoone energiatarve on selgelt eristatav, siis energiaauditit vaja ei ole. Kui külmhoone energiatarbe andmeid ei ole võimalik lauda energiatarbest eristada, tuleb külmhoonele koostada energiaaudit, et teada saada külmhoone aastane energiatarve. Objekti energia omatarvet võib tõendada ka kombineeritud andmetega, näiteks toetuse taotleja objektil on olemas 1 aasta andmed energiamüüja andmebaasidest, kuid planeeritavad tegevused suurendavad objekti energiatarvet, sellisel juhul võib liita olemasolevad andmed ja energiaauditist või ehitusprojektist tulenevad andmed, mis kokku moodustavad objekti tuleviku energiatarbe.

Lõigetega 8 ja 9 sätestatakse nõuded energiaauditi aruandele.

Energiaauditi teevad asjakohase pädevusega füüsilised isikud, kellest vähemalt üks omab Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku kaheksanda taseme kutsetunnistust energiatõhususe valdkonnas. Kaheksanda taseme kutsetunnistuse saanud energiatõhususe spetsialisti nimetatakse volitatud energiatõhususe spetsialistiks. Sellise kutsetunnistusega spetsialist väljastab hoonete energiamärgiseid ja teeb hoonete ning ettevõtete energiaauditeid piiranguteta. Lisaks teeb kaheksanda taseme energiatõhususe spetsialist ettevõtete ressursitõhususe auditeid.

Energiaauditi tulemusel koostatakse energiaauditi aruanne, mis sisaldab järgmist:

- 1) detailne ülevaade ehitise tehnilisest seisukorrast ning energiakadudest, sealhulgas töö raames tehtud fotod ja graafikud ning mõõdetud andmed;
- 2) ettevõtte iseloomustus, sealhulgas andmed ettevõtte struktuuri ja majanduslike näitajate kohta;
- 3) meetmed energia kokkuhoiuks ja vajadusel sisekliima parandamiseks vesiviljelustoodete tootmiseks kasutatavate ettevõtte osade kaupa;
- 4) meetme rakendamise kaasnev energiasääst energiasäästuprojekti eluea jooksul, sealhulgas meetme tasuvusaeg;
- 5) energiasäästuprojekti maksumuse arvutuskäik;
- 6) ülevaade meetmetega kaasnevatest riskidest ja ohtudest, mis võivad mõjutada energia kokkuhoidu;
- 7) ettepanekud meetmete elluviimise järjekorra kohta;
- 8) ülevaade energiasäästuprojekti innovaatilisusest teadus- ja arendustegevuse korraldamise seaduse § 2 punktis 5 nimetatud toote- ja protsessiinnovatsiooni tähenduses, ettevõtte tasandil;
- 9) energiaauditi meeskonna ja energiaauditi teostamisse kaasatud isikute valiku põhjendus koos nende rollide ja tegevuse kirjeldusega ning nende kutsetunnistuste numbrid;
- 10) elektrienergia tarbimisel taotleja tarbimiskoha viimase 12 kalendrikuu elektrienergia tarbimine.

Juhul, kui taotleja soovib läbi viia energiaauditit, siis selle koostamisel ei nähta ette kindlat vormi, vaid audit peab sisaldama eelpool nimetatut ning täpsema vormi ning ülesehituse saab pädev energiaaudiitor valida ise.

Lõike 10 punktiga 1 sätestatakse § 2 lõikes 2 punktis 3 nimetatud abikõlblikud kulud, mis on suunatud tegevusteks, mis tagavad püügiandmete täpsuse ja nende üle vajaliku kontrolli teostamise komisjoni rakendusmääruse (EL) 2024/1474 mõistes.

1) videovalvekaameratega (CCTV) elektrooniline kaugseiresüsteem, mis võimaldab rannikuliikmesriigi pädevatel asutustel jälgida kontrollimääruse artikli 14 lõike 4 punktiga a hõlmatud püügil saadud saagi lossimist, ümberlaadimist ja kaalumist;

2) kaalusild või kraanaga kaalumissüsteem, mida kasutatakse kogu kontrollimääruse artikli 14 lõike 4 punktiga a hõlmatud püügil saadud saagi kaalumiseks;

3) määruse (EL) nr 1380/2013 artikli 15 lõike 1 punkti a esimeses ja kolmandas taandes osutatud püügi puhul üks või mitu vee-eraldajat, mis võimaldavad kõrvaldada lossimisel saagist vee enne saagi kaalumist;

4) automaatne või poolautomaatne proovivõtu liugrenn, millele on juurdepääs nii käitajatel kui ka inspektoritel, et tagada määruse (EL) nr 1380/2013 artikli 15 lõike 1 punkti a esimeses ja kolmandas taandes osutatud püügi suhtes kohaldatava valimi kaalumise korra kohaselt võetud proovide erapooletus.

Erandina võib osutatud kaalumissüsteemid, seadmed ja kontrollivahendid asendada samaväärsete tehnoloogiliste vahendite või samaväärse süsteemiga, milles on seadmed, mis suudavad lossimisel või ümberlaadimisel tagada saagi kaalumise ja registreerimise sama täpsuse.

Samaväärsete tehnoloogiliste vahendite või samaväärse süsteemi kindlaksmääramisel võib arvesse võtta selliseid asjaolusid nagu sadama mõõtmed, selle hooajaline kasutus, väikesed lossitavad saagikogused ning komisjoni poolt heaks kiidetud kontrollikava või ühise kontrolliprogrammi sisu.

Lõike 10 punktis 2 sätestatud tingimused jõustuvad 1. jaanuaril 2026.

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse toetuse mitteabikõlblikud kulud

Punktidega 1–17 sätestatakse mitteabikõlblikud kulud.

Punktiga 1 sätestatakse, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artiklis 13 punktis i nimetatud uute sadamate või uute oksjonihoonete, välja arvatud uute lossimiskohtade ehitamine ja rajamine ei ole lubatud, samuti ei ole lubatud punktis g nimetatud omandi üleandmine.

Punktiga 2 sätestatakse, et kulud, mis on tehtud enne taotluse Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Ametile (PRIA) esitamise päeva, on abikõlbmatud, v.a kulutused ettevalmistavale tööle. Kulude all tuleb mõista, et enne toetuse taotluse PRIA-le esitamise päeva väljastatud arved, aktid, lepingud, tellimiskirjad, tehtud maksed jms, on abikõlbmatud.

Punktiga 3 sätestatakse, et abikõlbmatud on need ettevalmistava töö kulud, mis on tehtud enne 1. jaanuari 2024 või millega ei kaasne investeeringut sama tegevuse raames. Näiteks investeeringuobjekti ehitusprojekt on valminud enne 1. jaanuari 2024 ja selle eest on ka tasutud, sellisel juhul ei ole kulude kompenseerimine ettevalmistava tööna õigustatud. Või kui koostatud on ehitusprojekt ja selle eest on ka tasutud peale 1. jaanuari 2024, kuid selle projekti alusel ei alustata hoone või rajatise ehitamist, seega on abikõlbmatu ka ettevalmistavate tööde kompenseerimine.

Punktiga 6 sätestatakse, et üldreeglina on erinevad liitumistasud mitteabikõlblikud, välja arvatud juhtudel kui need on otseselt seotud tegevuste elluviimisega. Näiteks, kui projekti eesmärgiks on

taastuenergia kasutuselevõtmine ning selle eesmärgi saavutamiseks on vajalik liitumine elektrivõrguga on energiavõrguga liitumise tasu abikõlblik kulu.

Punktiga 8 ja 9 sätestatakse, et mitteabikõlblik on kasutatud asjade ostmise või liisimise või kapitalirendi kulu. Tegevused peavad olema ellu viidud hiljemalt 2 aasta jooksul arvates toetuse määramisest. Seega võib liisinguperiood olla maksimaalselt 24 kuud. Samuti ei ole võimalik liisingmakseid taotlejale kompenseerida, kuna soetatud seadmete omand toetuse saajale läheb üle alles siis, kui viimane osamakse on tasutud. Seega on liisingu kasutamine investeeringute tegemisel ka suhteliselt vähetõenäoline. Abikõlbmatud on igasugused kasutatud asjade ostmise kulud.

Punktiga 10 sätestatakse, et lubatud on soetada mootorsõidukeid, näiteks kraanad, tõstukid, ATVD jms kui need on vajalikud sadama töö organiseerimiseks. Soetatud mootorsõidukeid võib kasutada ainult sadama territooriumil, juhul kui soetatud sõiduk registreeritakse liiklusregistris ning sõidukile väljastatakse registreerimisnumber on sõidukit võimalik kasutada väljaspool sadama territooriumit, seega on mootorsõiduki registreerimine liiklusregistris vastuolus määruse mõttega.

Punktis 17 sätestatakse, et mitteabikõlblik on kulu, mis on toetatava tegevuse seisukohast põhjendamatu. Põhjendamatud on sellised kulud, mis ei ole otseselt seotud tegevuse eesmärgi saavutamise.

Eelnõu §-ga 6 sätestatakse nõuded toetuse taotlejale.

Lõikega 1 sätestatakse, et § 2 lõike 2 punktides 1 ja 3 nimetatud sadama territooriumil elluviidavate tegevuste jaoks võib toetust taotleda ettevõtja või mittetulundusühing, kelle liikmetest vähemalt 50% on kalandusturu korraldamise seaduse § 13 lõikes 3 punktis 1 nimetatud tulundusühistud (tootjaorganisatsioonid).

Lõikega 2 sätestatakse, et § 2 lõikes 2 punktis 2 nimetatud kalasadamatele ligipääsu parendamiseks veeteedelt tegevuste elluviimiseks võib toetust taotleda kohaliku omavalitsuse üksus või kohaliku omavalitsuse üksuse asutatud mittetulundusühing või sihtasutus. Punktis 3 nimetatud valitsusasutus on Transpordiamet.

Lõikega 3 sätestatakse, et sadamate nimekiri, kus on võimalik ellu viia § 2 lõikes 2 punktides 1 ja 3 nimetatud tegevusi. Sadamate nimekirja koostamisel võeti aluseks kilu ja räime lossimised perioodil 2019 – 2023, analüüsiti kogulossimist ja keskmist lossitud kogust. Sadamate nimistusse pandi 10 kõige suurema lossimisega sadamat, lisaks Westmeri sadam, mis on oluline remondibaas traallaevadele. Westmeri sadam oli lossimiskogustelt 12. kohal. Samuti lisati nimekirja Suursadam, sest see on Eesti traalpüüdjatele potentsiaalselt oluline lossimiskoht. Kinnine nimekiri sadamatest, kus on võimalik teha investeeringuid kehtestatakse põhjusel, et koondada sadamainvesteeringud kindlatesse sadamatesse, mis on olulised Eesti traalpüüdjatele. Paragrahvis 2 lõikes 2 punktis 2 nimetatud tegevuste elluviimisel ei ole sadamate nimistu oluline.

Toetuse taotlejal peavad olema vajalikud rahalised vahendid või finantsmehhanismid, et katta tegevus ja hoolduskulud tegevuste puhul, mis hõlmavad taristuinvesteeringut või tootlikku investeeringut, et tagada investeeringute finantskestlikkus.

Lõike 4 punktidega 1 – 13 sätestatakse nõuded toetuse taotlejale.

Punktiga 4 ja 5 sätestatakse, et toetuse taotlejal peab olema tegevuste elluviimiseks vajalik suutlikkus ning toetuse taotleja ei või olla raskustes ettevõtja kui toetatavad tegevused on riigiabi või vähese tähtsusega abi. Juhendid kuidas tuvastada raskustes ettevõtja leiab Euroopa Komisjoni teatisest (2014/C 249/01) „Suunised raskustes olevate mittefinantsettevõtjate päästmiseks ja

Punktiga 7 sätestatakse, et taotleja ja tema üle valitsevat mõju omav isik, kes tegeleb kalapüügiga merel või siseveekogul või vesiviljelustoodete tootmise, töötlemise, turustamise või hulgi- ja jaemüügiga, ei tohi olla toime pannud karistusseadustiku §-s 209, 209¹, 210, 389¹, 391 või 393 sätestatud süütegu, mis on seotud Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi või EMKVF-i toetusega seotud rikkumisega. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikli 11 lõike 3 sätestab, et ilma, et see piiraks rangemate riiklike õigusnormide kohaldamist, nagu on kokku lepitud asjaomase liikmesriigiga sõlmitud partnerluslepingus, ei ole käitaja esitanud toetustaotlus käesoleva artikli lõike 4 kohaselt kindlaks määratud ajavahemiku jooksul vastuvõetav, kui asjaomane pädev asutus on teinud lõpliku otsusega kindlaks, et käitaja on EMKF-i või EMKVF-i kontekstis toime pannud direktiivi (EL) 2017/1371 artiklis 3 määratletud pettuse. Nimetatud direktiivi artiklis 3 määratletud pettused on üle võetud karistusseadustikku ja kuna partnerluslepingus ei ole Eesti rangemate õigusnormide kohaldamise võimalust ette näinud, siis piirdubki siin lõikes sätestatud süütegude loetelu vaid nendega. Samuti on oluline tuvastada nimetatud süütegude puhul seos Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi või EMKVF-i toetusega seotud rikkumisega.

Uuena on EL tasandil (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikli 11 punktiga 5) ette nähtud ka siseveekogudel kalapüügiga tegelevate käitajate suhtes, kes on toime pannud Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi või EMKVF-i toetusega seotud rikkumisi, võimalus jätta nende taotlus rahuldamata. Ehk selles punktis sätestatud nõude täitmist kontrollitakse nii merel kui ka siseveekogudel kalapüügiga tegelevate isikute suhtes.

Punktiga 8 sätestatakse, et taotleja ja tema üle valitsevat mõju omav isik, kes tegeleb kalapüügiga merel või siseveekogudel või vesiviljelustoodete tootmise, töötlemise, turustamise või hulgi- ja jaemüügiga, ei tohi olla taotluse esitamise kuule vahetult eelnenud 36 kuu jooksul või Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud tähtaja jooksul toime pannud kalapüügiseaduse § 75 lõikes 2 või 3, §-s 76, 77, 78 või 78¹, § 79 lõikes 2 või 3 või §-s 81, 85, 87 või 88 või karistusseadustiku §-s 279, 344, 345 või 361 sätestatud süütegu, mida käsitatakse kalapüüginõude tõsise rikkumisena kalapüügiseaduse § 71 lõike 1 punkti 1 tähenduses. Komisjoni delegeeritud määruse nr 2022/2181, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 2021/1139 Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta seoses toetustaotluste vastuvõetamatuse alguskuupäevade ja ajavahemikega, artikli 3 lõike 1 kohaselt on käitaja esitanud toetustaotlus kindlaks määratud ajavahemiku jooksul vastuvõetamatu, kui pädev asutus on kindlaks teinud, et taotluse esitanud käitaja on toime pannud nõukogu määruse (EÜ) nr 1005/2008 artikli 42 lõike 1 või nõukogu määruse (EÜ) nr 1224/2009 artikli 90 lõike 1 kohase tõsise rikkumise. Punktis 7 loetletud kalapüügiseaduse ja karistusseadustiku vastutussätted rikkumiste eest vastavad eelnimetatud EL-i määrustes nimetatud kalapüüginõuete rikkumistele. Seejuures peab Keskkonnaamet olema vastava rikkumise määratlenud tõsise rikkumisena määruse nr 1005/2008 artikli 3 lõikes 2 nimetatud kriteeriumite alusel, määratledes põhjustatud kahju, rikkumise ulatuse, selle maksumuse ja kordumise. Kui kalapüüginõuete rikkumine määratletakse tõsise rikkumisena, tehakse karistusregistrisse märke, et tegemist on kalapüügiseaduse § 71 lõike 1 punkti 1 tähenduses kalapüüginõude tõsise rikkumisega. Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1139 artikli 11 lõikega 5, võivad liikmesriigid kooskõlas riigisiseste õigusnormidega kohaldada taotluste vastuvõetamatuse ajavahemikku, mis on komisjoni delegeeritud määruse nr 2022/2181 I lisas kehtestatud ajavahemikust pikem. Seejuures teatud rikkumiste korral sõltub toetuse taotluste vastuvõetamatuse periood isikule määratud rikkumispunktide arvust. Seejuures võivad liikmesriigid taotluste vastuvõetamatuse ajavahemikku kohaldada ka toetuse taotluste suhtes, mille on esitanud need siseveekogudel kalapüügiga tegelevad käitajad, kes on toime pannud riigisisestes õigusnormides määratletud raskeid rikkumisi, kuigi rikkumispunktide arvestuse süsteem siseveekogudel kalapüügiga tegelevatele isikutele ei kohaldu. Võttes arvesse nõukogu määruse nr 1224/2009 artikli 90 lõikes 4 sätestatud, mille kohaselt juhul, kui kalalaevatunnistuse omanik ei soorita kolme aasta jooksul eelmise tõsise rikkumise kuupäevast veel ühte tõsist rikkumist, kustutatakse kalalaevatunnistusel

kõik tõsiste rikkumiste eest määratud punktid, millest tulenevalt ja selleks, et tagada nii merel kui ka siseveekogudel kalapüügiga tegelevate isikute ühetaoline kohtlemine, on eelnõus sätestatud, et taotleja ja tema üle valitsevat mõju omav isik ei tohi olla taotluse esitamise kuule vahetult eelnenud 36 kuu jooksul või Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud tähtaja jooksul toime pannud kalapüüginõuete tõsist rikkumist.

Eelnõu §-ga 7 sätestatakse nõuded ostumenetluse läbiviimisele.

Lõikega 1 sätestatakse, et toetuse taotleja peab toetatava tegevuse raames tellitava töö või teenuse või ostetava vara mõistliku maksumuse väljaselgitamiseks korraldama ostumenetluse. Ostumenetlust ei pea korraldama § 4 lõikes 6 punktis 1 nimetatud päikeseenergia kasutuselevõtmisega seotud tegevuste elluviimise korral, sest päikeseenergia tootmisseadmed kompenseeritakse ühikuhinna alusel.

Lõikega 2 sätestatakse piir, mille puhul peab toetuse taotleja kavandatava töö või teenuse või ostetava vara hankimiseks võtma vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumust. Hinnapakumuse saamiseks peab toetuse taotleja esitama ettevõtjale pakkumiskutse, kus on kirjeldatud, millist tööd, teenust või vara soovitakse. Pakkumiskutsed, mis konkureerivatele ettevõtjatele esitatakse, peavad olema identsed ning pakkumiskutsete esitamine peab olema tõendatud, näiteks pakkumiskutsele lisatud e-kirjaga, millega kutse on saadetud. Saadud hinnapakumused peavad olema võrreldavad ja vastama pakkumiskutses kirjeldatud tööle, teenusele või kaubale. Saadud hinnapakumused peavad olema tõendatud, näiteks hinnapakumused on allkirjastatud (digitaalse või käsiallkirjaga) või on hinnapakumusele lisatud pakkumuse saamist tõendav dokument, näiteks koopia e-kirjast, millega hinnapakumuse saadi, või mõni muu dokument, mis tõendab hinnapakumuse saamist.

Kui kavandatava töö, teenuse või kauba käibemaksuta maksumus jääb alla 5000 euro, ei ole võrreldavate hinnapakumuste võtmine kohustuslik ja piisab hinnakalkulatsiooni esitamisest. Hinnakalkulatsioonis tuleb selgelt tõendada, millisel viisil töö, teenuse või kauba hind saadi. Tõendiks võib olla näiteks hinnapakumuse, e-poe väljavõtte, eksperthinnang, hinnakiri, informatsioon teenust või kaupa pakkuva ettevõtte koduleheküljelt. Lisatud informatsioon peab olema kontrollitav ja taasesitatav. Hinnapakumusel peab olema selgelt välja toodud pakutava seadme tehniline spetsifikatsioon, kasutatavate komponentide nimetus, tööde kirjeldus jms.

Lõikega 3 sätestatakse, et piirduda saab vähema arvu hinnapakumustega, kui kolme hinnapakumuse küsimine on objektiivselt võimatu. Näiteks juhul, kui toodet pakub vähene arv tootjaid, siis selle kinnituseks võib esitada saadetud pakkumuskutsed, millele on vastatud eitavalt.

Lõikega 4 sätestatakse tingimused hinnapakumusele.

Lõike 5 punktidega 1–5 sätestatakse tingimused, millele peab vastama hinnapakumuse juhul, kui tellitava töö või teenuse sisuks on ehitamine. Punktides 1–5 nimetatud andmed tuleb täiendavalt lisada lõikes 4 sätestatud andmetele. Lõike 5 punktis 4 nimetatud kõiki andmeid ei ole vaja esitada kui tegemist on rajatisega. Näiteks kui rajatakse muuli või kaid, siis ei pea ehitustööde hinnapakumuses välja tooma katusekulu, ruumitarindeid jms, sest selliseid osiseid objektile lihtsalt ei ole.

Lõikega 6 sätestatakse, et toetuse taotleja ei või hinnapakust küsida tulumaksuseaduse § 8 tähenduses endaga seotud isikutelt. Seotud isikud on järgmised:

- 1) abikaasad, elukaaslased või otse ja külgsuunas sugulased;
- 2) ühte kontserni kuuluvad äriühingud äriseadustiku § 6 tähenduses;
- 3) juriidiline või füüsiline isik, kellele kuulub vähemalt 10% selle juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, hääle koguarvust või kasumi saamise õigusest;
- 4) isikule kuulub koos teiste temaga seotud isikutega kokku üle 50% juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, hääle koguarvust või kasumi saamise õigusest;

- 5) juriidilised isikud, kelle aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest üle 50% kuulub ühele ja samale isikule või seotud isikutele;
- 6) isikud, kellele kuulub üle 25% ühe ja sama juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest;
- 7) juriidilised isikud, kelle juhatuse või juhatust asendava organi kõik liikmed on ühed ja samad isikud;
- 8) tööandja ja tema töötaja, töötaja abikaasa, elukaaslane või otsejoones sugulane;
- 9) isik on juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liige, juhtimis- või kontrollorgani liikme abikaasa või otsejoones sugulane.

Tulumaksuseaduse § 8 lõikes 1 nimetatud seotust ei ole vaja kontrollida juhul, kui ostumenetlus viiakse ellu riigihangete registri e-keskkonnas, sest ostumenetlus on avalik ning hinnad kujunevad avaliku pakkumise korras.

Lõikega 7 sätestatakse, et toetuse taotleja ei või lõikes 2 sätestatud nõude eiramiseks jaotada osadeks toetatava tegevuse raames tellitavat tööd või teenust või ostetavat vara, mis on funktsionaalselt koos toimiv või vajalik sama eesmärgi saavutamiseks. Taotleja võib jaotada toetatava tegevuse raames tellitava tööd või teenust või ostetavat vara osadeks, kui see on objektiivsetel põhjustel õigustatud.

Lõikega 8 sätestatakse, et kui tegevus kvalifitseerub riigiabiks, siis ei või tegevusega alustada, sealhulgas sellega siduvaid kohustusi ei tohi olla võetud ning toetatava tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid ei või olla väljastatud varem kui taotluse esitamise päevale järgneval päeval, välja arvatud ettevalmistav töö. Taotlusedokumentide esitamise päevaks loetakse kuupäev millal dokumendid esitati läbi PRIA e-teenuste keskkonna.

Lõikega 9 sätestatakse, et toetuse taotleja ei pea valima odavaimat, kui see on objektiivselt põhjendatud. Objektiivne põhjendus ei saa olla mingi tootemargi või tootja eelistamine. Näiteks on objektiivsed asjaolud mingid spetsiifilised funktsioonid, mis parendavad seadme kasutusefektiivsust, seadme hooldus ja garantiitingimused, seadme väljavahetamise kiirus seadme rikke korral jms. Ehitustööde tegemise korral ei ole objektiivne põhjendus see, et toetuse taotlejal on olnud hinnapakkujaga varasemad positiivsed kogemused.

Eelnõu §-ga 8 sätestatakse nõuded ostumenetluse läbiviimisele riigihangete registris.

Lõikega 1 sätestatakse, et kui kavandatava töö või teenuse või vara eeldatav käibemaksuta maksumus on 60 000 eurot või sellest suurem, tuleb ostumenetlus läbi viia elektrooniliselt riigihangete registris, olenemata sellest, et toetuse taotleja ei ole hanke kohuslane riigihangete seaduse mõistes. Hanke läbiviimiseks kasutab toetuse taotleja menetlusliiki „toetuse saaja ost“ ja hankija alaliiki „toetuse saaja, kes ei ole hankija RHS-i tähenduses“. Ostu võib läbi viia ka peale PRIA toetuse rahuldamise otsuse saamist. Sellisel juhul esitab toetuse saaja toetatava tegevuse eelarve. Nõude viia ostumenetlus läbi elektroonselt riigihangete registris eesmärk on tagada avalike vahendite kasutamine konkurentsi tingimustel ja ühiste ühiskondlike eesmärkide tulemuslikum toetamine. Seega on oluline lähendada RHS-i tähenduses hankijatele ja RHS-i tähenduses mittehankijatele seatud nõudeid, et võimalikult avatult ja läbipaistvalt läbi viia toetusega hüvitatavate kulude tegemise aluseks olevaid hankeid või oste. Analoogset ostumenetlust rakendatakse Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruses nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“. Paragrahv 6 lõikes 1 nimetatud ettevõtjad, ei ole hankijad RHS-i tähenduses ning neile ei laiene RHS-i nõuded. Ostumenetlust ei pea korraldama § 4 lõikes 7 punktis 1 nimetatud päikeseenergia kasutuselevõtmisega seotud tegevuste elluviimise korral, sest tegevust kompenseeritakse ühikuhinna alusel.

Lõikega 2 sätestatakse, et juhul kui toetuse taotleja korraldab ostumenetluse pärast taotluse esitamist, tuleb esitada toetuse taotlemisel prognoos. Prognoosis tuleb selgelt tõendada, millisel viisil töö, teenuse või kauba hind saadi. Tõendiks võib olla näiteks hinnapakkumus, e-poe

väljavõtte, eksperthinnang, hinnakiri, informatsioon teenust või kaupa pakkuva ettevõtte koduleheküljelt. Lisatud informatsioon peab olema kontrollitav ja taasesitatav.

Lõike 3 punktidega 1–3 sätestatakse tingimused ehitustööde maksumuse prognoosile. Lõike 3 punktis 3 nimetatud kõikki andmeid ei ole vaja esitada kui tegemist on rajatisega. Näiteks kui rajatakse muuli või kaid siis ei pea siis ei pea ehitustööde maksumuse prognoosis välja tooma katusekulu, ruumitarineid jms, sest selliseid osiseid objektile lihtsalt ei ole.

Lõike 4 punktidega 1–7 sätestatakse tingimused ostumenetluse korraldamisele riigihangete registris.

Lõikega 5 sätestatakse nõuded hinnapakumusele.

Lõike 6 punktidega 1–5 sätestatakse tingimused, millele peab vastama hinnapakumuse juhul, kui tellitava töö või teenuse sisuks on ehitamine. Punktides 1–5 nimetatud andmed tuleb täiendavalt lisada lõikes 5 sätestatud andmetele. Lõike 6 punktis 4 nimetatud kõiki andmeid ei ole vaja esitada kui tegemist on rajatisega. Näiteks, kui rajatakse muuli või kaid siis ei pea ehitustööde hinnapakumuses välja tooma katusekulu, ruumitarineid jms, sest selliseid osiseid objektile lihtsalt ei ole.

Lõikega 7 sätestatakse, et toetuse taotleja võib loobuda ostumenetluse korraldamisest riigihangete registris kui see on objektiivselt põhjendatud.

Lõikega 8 sätestatakse, et taotleja ei või jaotada riigihangete keskkonnas teostatavat ostu osadeks eesmärgiga eirata ostu teostamiseks kehtestatud korda või nõudeid, eriti kui lepingu esemeks on funktsionaalselt koos toimivad või sama eesmärgi saavutamiseks vajalikud asjad, teenused või tööd. Toetuse saaja võib jaotada riigihangete keskkonnas teostatava ostu osadeks, kui see on objektiivsetel põhjustel õigustatud.

Lõikega 9 sätestatakse, et kui tegevus kvalifitseerub riigiabi, ei või tegevusega alustada, sealhulgas sellega siduvaid kohutusi ei tohi olla võetud ning toetatava tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid ei või olla väljastatud varem, kui taotluse esitamise päevale järgneval päeval, välja arvatud ettevalmistav töö. Taotlusdokumentide esitamise päevaks loetakse kuupäev, millal dokumendid esitati läbi PRIA e-teenuste keskkonna.

Lõikega 10 sätestatakse, et juhul kui toetuse taotleja on hankija riigihangete seaduse § 5 tähenduses, tuleb taotlejal jälgida riigihangete seaduse nõudeid ning § 7 punktid 1-9 taotlejale ei kohaldu.

Eelnõu kolmas peatükk sätestab nõuded toetuse taotlemisele.

Eelnõu §-ga 9 sätestatakse nõuded taotluse esitamisele ja taotlusele.

Lõikega 1 sätestatakse, et PRIA avalikustab taotluste vastuvõtmise alguse ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ning oma veebileheküljel. Ministri käskkirjaga sätestatakse millistele § 2 lõikes 2 punktides 1 – 3 nimetatud tegevustele kui palju vahendeid määratakse, vastavalt sellele avatakse ka taotlusvoorud.

Lõikega 2 sätestatakse, et toetuse taotlusi saab esitada ainult elektroonselt läbi PRIA e-teenuste keskkonna kalandusturu korraldamise seaduse § 7 lõige 3 alusel.

Lõikega 3 sätestatakse, et ühe taotlusega saab taotleda ühe kalasadama moderniseemist või sadamasse seadmete ostmist. Kahe või enama kalasadama koondamist ühte toetustaotlusesse ei ole lubatud. Kui toetust küsitakse üheaegselt ühes sadamas tegevuseks 1 (sadama investeeringud)

ja tegevuseks 3 (kontrollimäärusest tulenevate nõuete täitmine), tuleb toetust küsida erinevate taotlustega.

Lõikega 4 sätestatakse, et § 2 lõikes 2 punktis 3 sätestatud tegevuste elluviimiseks saab toetust taotleda seni, kuni meetmes vahendeid jätkub. Esitatud taotlusi ei hinnata ning paremusjärjestust ei koostata.

Lõike 5 punktidega 1–18 sätestatakse, millised andmed ja dokumendid taotluses esitatakse.

Punktiga 2 sätestatakse, et tuleb märkida ettevõtte suurus, näiteks mikro-, väike/keskmise või suurettevõtja. Punkt ei kohaldu kohaliku omavalituse üksusele, kohaliku omavalitsuse asutatud mittetulundusühingu või sihtasutuse või valitsusasutuse puhul.

Punktiga 3 sätestatakse, et koos taotlusega kirjeldatakse tegevusi ja eesmärgi. Eesmärkide ja tegevuste kirjeldus peab võimaldama toetustaotlusi hinnata § 10 lõikes 1 nimetatud hindamiskriteeriumite alusel, juhul kui kirjelduses hindamiseks vajalikku informatsiooni ei ole või on see vähene, saab toetustaotlus vastavas hindamiskriteeriumis 0 hindepunkti. Toetuse taotlusel tuleb märkida tegevuste alguskuupäev, mis üldreeglina võiks olla toetuse taotluse esitamise päev või esitamisele järgnev päev, kui võib omal riisikol tegevustega alustada. Tegevuste lõppkuupäev ei või olla pikem kui kaks aastat arvates PRIA toetusotsuse saamisest. Lõppkuupäeva fikseerimisel tuleb toetuse taotlejal kaaluda, kui kiiresti ta suudab tegevused lõpetada. Põhjendatud juhtudel on võimalik küsida PRIA-lt pikendust tegevuste elluviimiseks, kuid mitte pikemaks ajaks kui kaks aastat arvates PRIA toetusotsuse saamisest.

Punktiga 4 sätestatakse, et toetuse taotlusesse tuleb märkida selle sadama nimi ja sadamakood, milles tegevusi ellu viiakse. Paragrahvis 2 lõikes 2 punktis 2 nimetatud tegevuste elluviimisel tuleb toetuse taotlusesse märkida nende sadamate nimed ja sadamakoodid mis saavad kasu elluviidavast investeeringust.

Punktiga 5 sätestatakse, et toetuse taotlusele tuleb lisada eelarve projektitegevuste lõikes. PRIA loob eelarve esitamiseks tarkvaralahenduse e-teenuste keskkonda.

Punktiga 13 sätestatakse, et hinnapakkumuse saamiseks peab toetuse taotleja esitama ettevõtjale pakkumiskutse, kus on kirjeldatud, millist tööd, teenust või vara soovitakse. Pakkumiskutsed, mis konkureerivatele ettevõtjatele esitatakse, peavad olema identsed ning pakkumiskutsete esitamine peab olema tõendatud. Näiteks on pakkumiskutsele lisatud e-kiri, millega kutse on saadetud. Saadud hinnapakkumused peavad olema võrreldavad ja vastama pakkumiskutses kirjeldatud tööle, teenusele või kaubale. Saadud hinnapakkumused peavad olema tõendatud. Näiteks on hinnapakkumused allkirjastatud (digitaalse või käsiallkirjaga) või on hinnapakkumusele lisatud hinnapakkumuse saamist tõendav dokument, näiteks koopia e-kirjast, millega hinnapakkumus saadi, või mõni muu dokument, mis tõendab hinnapakkumuse saamist.

Lõike 6 punktiga 1 sätestatakse, et toetuse taotlusesse märgitakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 lisas 1 nimetatud tulemusnäitaja CR 08 mis on kasu saavate inimeste arv.

Lõike 6 punktiga 2 sätestatakse, et kogutakse andmeid projektide käigus kasutusele võetud taastuvenergia tootmisseadmete tootmisvõimsuse kohta.

Eelnõu neljas peatükk sätestab toetuse taotluse menetlemise.

Eelnõu §-ga 10 sätestatakse nõuded taotluse hindamisele.

Lõike 1 punktidega 1 – 6 sätestatakse toetustaotluste hindamiskriteeriumid. Hindamiskriteeriumeid rakendatakse ainult § 2 lõikes 2 punktides 1 ja 2 nimetatud tegevuste

elluviimiseks esitatud nõuetekohaste taotluste hindamiseks. § 2 lõikes 2 punktis 3 nimetatud tegevuste elluviimiseks esitatud taotlusi ei hinnata ja paremusjärjestust ei moodustata.

Lõike 1 punktiga 1 hinnatakse, kas tegevus suurendab kalasadamate vastupidavust kliimamuutustele. Selle hindamiskriteeriumi aluseks võivad olla näiteks kaitsemuulide rajamine, mis hoiavad ära laevateede ja sadamabasseini ummistumise setetega, kaide kindlustamine ja tugevdamine, seadmed, mis suurendavad laevade turvalisust sadamas jms.

Lõike 1 punktiga 2 hinnatakse, kas tegevusega edendatakse uute keskkonnasäästlike ja ressursitõhusate tehnoloogiate kasutuselevõttu. Hindamiskriteeriumi aluseks võivad olla näiteks taastuenergia toomise ja/või salvestusseadmete soetamine, keskkonnasäästlikud transpordilahendused sadamas, uudsed tehnoloogiad, mis kiirendavad laevade lossimist jms.

Lõike 1 punktiga 3 hinnatakse, kas tegevus aitab kaasa mereprügi kogumise arendamisele. Hindamiskriteeriumi aluseks võib olla näiteks investeeringud mereprügi kogumispunkti rajamiseks, prügi käitlemine (pressid, pakendamine) jms.

Lõike 1 punktiga 4 hinnatakse, kas tegevus aitab kaasa töötingimuste ja tööohutuse parendamisele sadamas. Hindamiskriteeriumi aluseks võib olla näiteks investeeringud töökeskkonna parendamiseks (puhkeruumid, riiete kuivatamise võimalus jms) või investeeringud tööohutusse (tõstukid, turvaseadmed jms)

Punktides 1–4 nimetatud hindamiskriteeriumeid tuleb analüüsida iga toetuste taotluse kohta eraldi ning eelpool kirjeldatud juhised ei ole universaalsed.

Lõike 1 punktiga 6 hinnatakse tegevusest kasu saavate kalapüügiloo omanike arvu. Kokku loetakse toetuse taotluse esitamise aastale eelneval kalendriaastal lossinud kalandusettevõtjate arv. Kalandusettevõtja all tuleb mõista juriidilist isikut, kellele on kalapüügiseaduse alusel ja korras väljastatud kehtiv kaluri kalapüügiluba või kalalaeva kalapüügiluba. Kokku loetakse kalandusettevõtjate arv, kes on konkreetsetes sadamas toetuse taotluse esitamise kalendriaastale eelneval aastal lossinud vähemalt ühel korral. Juhul, kui viiakse ellu tegevusi § 2 lõike 2 punkti 1 alusel, loetakse kokku konkreetse kalasadama lossimised. Juhul, kui viiakse ellu tegevusi § 2 lõike 2 punkti 2 alusel, loetakse kokku lossimised, mis on tehtud konkreetse investeeringu tagamaal asuvates sadamates. Näiteks Narva jõe kaitsemuuli rekonstrueerimisel loetakse kokku kõikide kalasadamate lossimised, mis on Narva jõel, seega kõik kutselised rannakalurid, kes on lossinud kala Narva või Narva Jõesuu kalasadamates, võib lugeda kasusaajate hulka. Kasusaajate arvu saab kindlaks teha ainult Põllumajandus- ja Toiduameti andmebaaside alusel.

Lõikega 2 sätestatakse, et kui tegevus vastab lõikes 1 punktides 1 – 4 hindamiskriteeriumile, siis antakse üks hindepunkt, kui ei vasta, antakse null hindepunkti. Hindamiseks vajalik informatsioon peab sisalduma toetuse taotluse tekstis.

Lõikega 3 sätestatakse, et toetuse taotlus vastab miinimumnõuetele ja asetatakse paremusjärjestusse, kui see on saanud lõikes 1 punktides 1 – 4 nimetatud hindamiskriteeriumite alusel vähemalt ühe hindepunkti. Hindamiskriteeriumid 1 – 4 lähtuvad meetme eesmärkidest, juhul kui mitte ühtegi meetme eesmärki ei saavutata, siis ei ole oluline ka see, kas taotleja panustab suurema omafinantseeringu tegevuste elluviimiseks.

Lõikega 4 sätestatakse, et lõike 1 punktis 5 nimetatud hindamiskriteeriumi antakse üks hindepunkt iga viie protsendi omafinantseeringu eest. Näiteks, minimaalset omafinantseeringu määra ületatakse 5%, siis saab taotlus ühe hindepunkti, minimaalset omafinantseeringu määra ületatakse 10%, siis saab taotlus kaks hindepunkti jne.

Lõike 5 punktidega 1 – 3 sätestatakse hindamisskaala, mille alusel antakse hindepunkte lõikes 1 punktis 6 nimetatud hindamiskriteeriumi alusel.

Lõikega 6 sätestatakse, et juhul kui hindepunktid on võrdsed, eelistatakse taotlusi, mis on ajaliselt varem esitatud.

Lõikega 7 sätestatakse, et § 2 lõikes 2 punktis 3 nimetaud tegevuste elluviimiseks esitatud taotlusi ei hinnata ja paremusjärjestust ei moodustata.

Eelnõu §-ga 11 sätestatakse nõuded taotluse rahuldamisele ja rahuldama jätmisele

Lõikega 1 sätestatakse, et PRIA kontrollib toetuse taotluses esitatud andmete õigsust ja toetuse saamise nõuetele vastavust, lähtudes kalandusturu korraldamise seaduse §-st 43 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139 artikli 11 lõikest 6.

Lõikega 2 sätestatakse, et § 2 lõikes 2 punktides 1 ja 2 nimetatud tegevuste elluviimise korral moodustatakse toetustaotlustest paremusjärjestus hindamistulemuste alusel, toetuse saavad taotlused, mille hindepunktide summa on kõrgem.

Lõikega 3 sätestatakse, et § 2 lõikes 2 punktis 3 nimetatud tegevuste elluviimise korral PRIA teeb toetuse taotluse rahuldamise otsuse arvestades ajaliselt varem esitatud taotlusi, kuna toetuste taotlusi ei hinnata ja paremusjärjestust ei koostata.

Lõikega 4 sätestatakse, et PRIA teeb toetuse taotluse mitterahuldamise otsuse järgmistel juhtudel:

- 1) toetuse taotleja, taotlus või kavandatav tegevus ei vasta nõuetele, mis on taotlejale, taotlusele või toetatavale tegevusele esitatud;
- 2) toetuse taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealset kontrollimist;
- 3) taotluses või taotluse menetlemise käigus on teadlikult esitatud valeandmeid, mille alusel otsustatakse toetuse andmine või selle suurus.

Lõikega 5 sätestatakse tähtaeg, mille jooksul peab PRIA tegema taotluste rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse. 35 või 25 tööpäeva hakatakse lugema sellest kuupäevast, millal toetuse taotleja esitas PRIA-le nõuetekohase taotluse.

Eelnõu viies peatükk sätestab nõuded toetuse saajale ja toetuse maksmisele.

Eelnõu §-ga 12 sätestatakse toetuse saaja kohustused

Lõikega 1 sätestatakse, et toetuse taotleja peab ostetud või ehitatud vara sihipäraselt kasutama vähemalt 5 aasta jooksul arvates viimase toetusosa maksmisest PRIA poolt. Ostetud vara peab olema töökorras ja hooldatud. Juhul kui vara on hävinud või kasutuskõlbmatu enne sihipärase kasutamise perioodi lõppu, tuleb taotlejal oma vahenditest soetada samaväärne vara ning teavitada uue vara soetamisest PRIAt. Teine võimalus on saadud toetus tagasi maksta vastavalt ajalisele proportsioonile, mil soetatud vara oli võimalik sihipäraselt kasutada. See tähendab, et toetuse taotleja ei pea sellisel juhul maksuma tagasi kogu toetust ning tagasi makstava toetuse suurus sõltub iga toetuse taotluse asjaoludest. Sihipärase kasutuse periood kehtib iga taotluse kohta, sest toetusega soetatud vara või ehtis peab peale konkreetse projektitoetuse tegevuste elluviimist olema sihipäraselt kasutatav.

Lõike 2 punktidega 1–7 sätestatakse toetuse saaja kohutused, mida toetuse saaja peab täitma sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Lõike 3 punktidega 1–5 sätestatakse täiendavad toetuse saaja kohutused, mis on seotud lühema perioodiga kui sihipärase kasutamise periood.

Lõike 3 punktiga 1 sätestatakse, et tegevused peavad olema ellu viidud toetuse rahuldamise otsuses märgitud tähtpäevaks, mis ei või olla pikem kui kaks aastat arvates toetuse taotluse rahuldamise otsuse tegemise kuupäevast. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060 artikli 63 lõikes 2 sätestatule peab tegevused ellu viima hiljemalt 31. detsembriks 2029. a. Perioodi lõpus kui toetuse taotluse rahuldamise otsuse ja 31. detsembri 2029. a vahele võib jääda vähem kui kaks aastat, siis lüheneb ka selle võrra tegevuste elluviimise aeg.

Lõike 3 punktidega 4 ja 5 sätestatakse tingimused, mis peavad olema toetuse saajal täidetud, kui objekti sihipärase kasutamise eelduseks on erinevad ehitus, kasutus või muud seaduste ja määrustega nõutud load. **Punktiga 4** sätestatakse, et juhul kui tegevuseks on ehitamine ehituseadustiku mõistes, esitab toetuse saaja koos esimese maksetaotlusega nõuetekohase ehitusloa või ehitusteatis. Võrreldes EMKF-i perioodiga ei nõuta ehitusluba või ehitusteatis toetuse taotluse esitamisel, sest ehitusloa või ehitusteatis nõudmine taotluse esitamisel on liigne halduskoormus taotlejale. Taotluse esitamine ei ole garantii, et toetust ka saadakse ning pingutused ehitusloa või ehitusteatis saamiseks võivad osutuda asjatuks. **Punktiga 5** sätestatakse, et hiljemalt viimase maksetaotluse esitamise ajaks on ehitisel olemas kasutusluba või kasutusteatis, kui see on ehituseadustiku alusel nõutav. Ilma ehitusloa või ehitusteatiseta viimast toetusosa välja ei maksta. Kasutusluba või kasutusteatis on üks investeeringu elluviimist tõendav dokument.

Lõikega 4 sätestatakse, et Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi või PRIA nõudmisel esitab toetuse saaja toetuse saamise ja kasutamise kohta lisateabe, mis on vajalik Euroopa Liidu õigusaktis sätestatud kohustuse täitmiseks.

Eelnõu §-ga 13 sätestatakse toetuse maksmise tingimused ja kord

Lõike 1 punktidega 1–9 sätestatakse andmed, mis tuleb esitada koos maksetaotlusega.

Lõikes 1 punktis 4 sätestatakse nõuded arve, maksekorralduse ja hinnapakkumuse omavahelistele seostele. Näiteks maksekorraldusele tuleb märkida arve või arvete numbrid, mida konkreetse maksega tasuti. Teenuse või kauba eest koostatud arve peab sisaldama samu andmeid, mis on kantud hinnapakkumusele või kalkulatsioonile. Näiteks kui hinnapakkumusel on märgitud teenuse sisuks mingi kindlate andmetega seadme ostmine, siis peab ka arvel olema märgitud teenuse sisuks samasuguse seadme ostmine, mis on samasuguste tehniliste karakteristikutega, nagu on märgitud hinnapakkumusel. Kuludokumentide võrdlemisel peab olema PRIA-l võimalik tuvastada, et tasuti konkreetse arve eest ja teenuse sisuks on just see teenus või kaup, millele hinnapakkumus on küsitud või kalkulatsioon koostatud.

Lõikega 2 sätestatakse, et toetuse saaja esitab PRIA-le jooksva kalendriaastal 30. novembriks tasutud kulude kohta maksetaotluse koos kulusid tõendavate dokumentidega hiljemalt sama aasta 8. detsembriks ja tegevuse elluviimisega seotud viimase maksetaotluse koos kulusid tõendavate dokumentidega hiljemalt toetuse määramise otsuses nimetatud tegevuse lõppemise tähtpäevaks.

Lõikega 3 sätestatakse nõuded maksetaotluse kontrollimisele.

Lõikega 4 sätestatakse, et toetus makstakse välja siis, kui toetuse taotleja on tegevused nõuetekohaselt ellu viinud ning ostetud vara on võimalik sihipäraselt kasutada ning ostetud varale on PRIA poolt läbi viidud kohapealne kontroll. Kohapealne kontroll võib olla ka riskipõhine vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikkel 74 lõikes 2 sätestatule. Kohapealsed kontrollid võivad olla riskipõhised ja proportsionaalsed eelnevalt kindlaks määratud riskidega, seega ei ole vaja kõiki toetusobjekte kohapeal kontrollida ning võib kasutada muid tõetusvahendeid, näiteks fotomaterjal jms.

Lõikega 5 sätestatakse, et PRIA teeb toetuse maksmisest keeldumise otsuse, kui selgub, et toetuse taotleja ei vasta meetme määramises kehtestatud nõuetele. PRIA teeb EMKVF-i toetuse

maksmisest keeldumise otsuse, kui pärast taotluse rahuldamist, kuid enne toetuse maksmist tehakse kindlaks taotluse rahuldamata jätmise alused või kui toetuse saaja ei ole täitnud toetuse saaja kohustusi.

Lõikega 6 sätestatakse tähtaeg mille jooksul peab PRIA tegema toetuse maksmise või toetuse maksmisest keeldumise otsuse. Otsuse tehakse 25 tööpäeva jooksul arvates nõuetekohaste dokumentide saamisest.

Eelnõu §-ga 14 sätestatakse määruse eriosade jõustumise tähtaeg.

Määruse § 2 lõige 2 punkt 3 ja § 4 lõige 11 punkt 2 jõustub 1. jaanuaril 2026. a.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel on võetud aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Üleminekufondi ja Euroopa Merendus-, kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.06.2021, lk 159–706), artikli 34 lõike 1 punktid a ja c ja artikli 34 lõike 1 punkt b. Toetatakse tegevusi, mis on suunatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1139, millega luuakse Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond ja muudetakse määrust (EL) 2017/1004 (ELT L 247, 13.7.2021, lk 1–49), artiklis 29 sätestatud erieesmärgi saavutamisele.

4. Määruse mõjud

EMKVF-i meede „perioodi 2021 – 2027 kalasadamate investeeringutoetus“ avaldab positiivset mõju keskkonnale, kliimamuutustest tulenevate ohtude vähendamisele, ettevõtlusele, maapiirkonna majandusarengule ja kaudset mõju riigi valitsemisele.

Eelnõu eesmärk on vähendada kalandustegevusest tulenevat negatiivset keskkonnamõju ökosüsteemidele, suurendada kalasadamate vastupidavust ekstreemsetele kliimamuutustele, suurendada keskkonnasäästlike tehnoloogiate ja ressursitõhusamate seadmete kasutuselevõtmist, parendada töökeskkonda ja suurendada ohutust kalasadamates. Tagada turvaline ligipääs sadamatele veeteedelt. Samuti parandada püügiandmete esitamist ja tõhustada kontrolli püügiandmete esitamise üle.

Määruse eelnõul puudub mõju riigikaitsele, siseturvalisusele, elukeskkonnale ja infoühiskonnale, kultuurile ja spordile. Eelnimetatud mõju ulatus, sagedus ja ebasoovitava mõju avaldumise risk on väike. Samuti puudub määruisel oluline mõju riigi välissuhetele.

Kohaliku omavalitsuse korraldusele otsest mõju ei ole, küll aga on võimalik kalasadamatele ligipääsu parendamiseks veeteedelt tegevuste elluviimiseks toetust taotleda ka kohaliku omavalitsuse üksusel või kohaliku omavalitsuse üksuse asutatud mittetulundusühingul või sihtasutusel.

Mõju regionaalarengule ja maapiirkondadele. Eelnõu omab positiivset mõju maapiirkonna konkurentsivõimele, sest kalasadamad paiknevad üle Eesti, nii maa- kui linnapiirkonnas. Eelnõu ei mõjuta otseselt maapiirkondasid teistmoodi kui linnapiirkondi, samas asub suur osa toetatavatest kalasadamatest väljaspool Harjumaad. Seetõttu võimaldab eelnõu jõustumine tõsta konkurentsivõimet Eesti teistes piirkondades väljaspool Harjumaad, kus läbi määruse toetatavaid kalasadamaid kalurid kasutavad. Määruisel on positiivne mõju ka majandusele, mõjutades läbi toetatavate sadamate või läbi ligipääsu kalasadamatele veetedel tehtavate investeeringute kaudu kalandussektori arengut.

Maapiirkonna elaniku SKP elaniku kohta eurodes võib suureneda ning suhtelise vaesuse piir maapiirkonnas (protsent) tulla allapoole, kui üle Eesti paiknevad ettevõtjad on konkurentsivõimelised ja müügitgevuses edukad. Ettevõtted, kus tegeletakse kalapüügiga või kalapüügitoodete töötlemisega, paiknevad üle Eesti. Toidutootmine on riigi julgeoleku seisukohalt strateegiline osa ning kalapüügil on oluline roll selles täita. Kaudselt mõjutab määrus ka kalapüügitoodete töötlemisega tegelevaid ettevõtteid, kes sõltuvad tooraine kättesaadavusest ehk püütud kalast. Läbi kaasaegsemate kalasadamate on võimalik püütud kala viia edasi töötlemisüksustesse, kus seda väärindatakse. Kala käitlemise tegevusloaga ettevõtjad tegutsevad Põllumajandus- ja Toiduameti riiklikus toidu ja sööda käitlejate registris määruse eelnõu väljatöötamise hetkel 112 tegevusloaga tegevuskohas. Ettevõtetest ca 50 protsenti on mikroettevõtted, kus on alla 10 töötaja. Suuri, üle 250 töötajaga, ettevõtteid otseselt ei ole, küll aga on mõned ettevõtted, keda võib suureks lugeda ettevõtete gruppi kuulumise kaudu. Töötlemisega tegelevates ettevõtetes on määruse väljatöötamise hetkel tööga hõivatud 1 188 isikut.

Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtetel (VKE) on Eesti majanduses suur roll, mida ka määruse eelnõu kaudu toetatakse. Enamus Eestis tegutsevatest ettevõtetest on VKE-d. Suurettevõtteid on Eestis vähe. Eestis on VKE-de suhtarv suurem kui EL-is keskmiselt. Eestis tegutseb toiduainetööstuse valdkonnas üle 800 ettevõtte, millest ~75% moodustavad alla 10 töötajaga mikroettevõtted. Kalapüügi- ja vesiviljelusvaldkonnas on ligi 50% ettevõtetest mikroettevõtted, kus on alla 10 töötaja.

Peamised kasusaajad meetmest on Eestis tegutsevad ca 20 traalpüügi ettevõtet, kes vähemal või suuremal määral kasutavad traalpüügi sadamate teenuseid. Eestis tegutsevatest traalpüügiettevõtetest 17 on koondunud tootjaorganisatsioonidesse, kelle püütud kilu ja räime kogused ulatuvad ca 95 %-ni Eesti püügivõimalustest. Tootjaorganisatsioonide peamine eesmärk on ühistegevus kalapüügi- ja vesiviljelustoodete tootmisel, töötlemisel ja turustamisel, et omandada suurem turujõud ja paremad läbirääkimistingimused turgudel, võrreldes üksiktegijatega eelkõige kilu- ja räimepüügil. Eesti tootjaorganisatsioonid teevad tihedat koostööd ka traalpüügi sadamate korrastamiseks ja kaasajastamiseks. Sadamate arendamiseks on kolm suurimat tootjaorganisatsiooni Eesti Kalapüügiühistu, Eesti Traalpüügi Ühistu ja Eesti Kutseliste Kalurite Ühistu moodustatud Sadamate Haldamise MTÜ, mille eesmärgiks on Eesti kalapüügisektori jaoks vajalike kalasadamate arendamine. Eesti kutselise kalapüügi sektor jaguneb ranna- ja siseveekogude püügiks, Läänemere traalpüügiks ning kaugpüügiks. 2024. aasta seisuga tegutseb sektoris 1578 püügiloa omanikku ning 2241 kalurit, kes samuti saavad kasu sadamates tehtavatest investeeringutest.

Positiivsed keskkonnamõjud ilmnevad eelkõige energia efektiivsemal kasutamisel kalasadamates. Meetmega soodustatakse keskkonnasäästlike tehnoloogiate kasutuselevõttu kalasadamates, taastuvenergia tootmise ja salvestamise seadmete soetamist ja süsteemide rajamist. Olulisel määral pööratakse tähelepanu mereprügi kogumise soodustamisele. Mereprügi, sealhulgas hüljatud püügivahendite teemad on viimastel aastatel muutnud märkimisväärselt olulisemaks. Mereprügi väga laialdast levikut Eesti rannikumeres veel ei täheldata ning seda ei teadvustata veel väga olulise probleemina, kuid erinevad uuringud näitavad, et teistes Läänemere riikides on tegemist süveneva probleemiga, seega on mereprügi kogumise toetamine probleemide ennetamine ning meede pakub sellest laialdasi võimalusi.

Meede omab positiivset mõju kliimamuutustest tulenevate ohtude, probleemide ja muutuste vähendamiseks. Kliimamuutuste tulevikustsenaariumid ennustavad ka tuulte kiiruste kasvu eriti talvisel ja osaliselt kevadisel ajal. Kliimamuutustest tulenevad ohud mõjutavad enam sadamaid, suurenevad riskid, et ekstreemsed tormid ummistavad sadamaalad liivaga, lõhuvad sadamataristut ning kahjustavad sadamas seisvaid aluseid. Eriti ohtlikud on kalasadamate jaoks tormituultest põhjustatud lained, kõrge veetase ja jäätumata meri, mis võib lõhkuda olemasolevaid betoonkonstruktsioone ja kaldakindlustusi, kuna nende rajamisel ei olnud kliimamuutustest tulenevad probleemid Läänemeres veel nii aktuaalsed. Ekstreemsed

ilmastikuolud võivad olulisel määral vähendada tööohutust sadamates ja üldisemalt meresõiduohutust.

Samuti on kliimamuutustest mõjutatud rannikuäärsed laevateed, mida kasutatakse ligipääsuks kalasadamatele. Amortiseerunud kaitsemuulid, muutused merepõhjas, liikuvad liivad mõjutavad oluliselt ligipääsu kalasadamatele. Problemaatiline on ka see, et sellisel taristul ei ole konkreetset omanikku ning tihti on avalike laevateede tagamaal mitmeid sadamaid. Sadamate omanikud ei ole võimelised selliseid investeeringuid tegema, sest sellel investeeringul ei ole mingit ärilist iseloomu ja investeeringut ettevõtlusega tagasi teenida ei ole võimalik. Kohaliku omavalitsuse üksused, kes on küll väga huvitatud mereliste tegevuste arendamisest kohaliku omavalitsuse territooriumil, ei suuda samuti iseseisvalt neid investeeringuid teha, seega on meetmel märkimisväärne regionaalne mõju, mis võimaldab kohalikel omavalitsustel arendada merelisi tegevusi ning pakkuda piirkonna ettevõtjatele tuge kalandusala ettevõtluse arendamiseks. Meetme regionaalne mõõde avaldub ka selles, et valdav osa kutselistest kaluritest tegutsevad maapiirkondades ning maapiirkondade ettevõtjate majandustegevuste toetamine loob uusi võimalusi toimetulekuks, aitab kaasa töökohtade loomisele maapiirkondades ja sotsiaalse elujõulisuse tõusule.

Eesti on üks väheseid riike maailmas, kus kalandussektori toimimiseks vajalikud sadamad on suures mahus erastatud, samas on sadamate ja merelise taristu renoveerimine on väga kulukas ettevõtmine, mida kalasadamate omanikud üldreeglina teha ei suuda. Praegu teostatakse kalasadamates üldiselt selliseid töid mis tagavad sadama toimimise ja minimaalsed teenused, suuremateks investeeringuteks, mis võimaldaks viia sadamategevuse viia uuele tasemele ettevõtjatel finantsvahendeid ei jätku. Ometigi on kaasaegne, ohutu, hästitoimiv, keskkonnahoidu väärtustav ja vajalike seadmetega varustatud sadam oluliseks eelduseks kalandusala ettevõtlusega tegelemiseks. Seega on meetmel märkimisväärne mõju Eesti kalapüügisektori konkurentsivõime suurenemisele võrreldes teiste riikide kalandusettevõtjatega, kes üldreeglina ei pea tegema investeeringuid sadamataristusse.

Meetme mõjud riigi valitsemisele ilmnevad eelkõige selles, meetmega toetatakse saakide nõuetekohase kaalumise seadmete ostmist, samuti kaamerasüsteemide soetamist püükide nõuetekohase deklareerimise jälgimiseks. Meetme raames tehtud tegevused võimaldavad tulevikus koguda andmeid, mis on oluliseks sisendiks kalanduspoliitiliste otsuste tegemisel. Määruse rakendamisega kaasneb PRIA-le mõningane lisakoormus toetuse taotluste menetlemise ja hilisema toetuse väljamaksmisega. PRIA on valitsusasutus, mis Euroopa Liidu makseagentuurina korraldab toetuste andmist juba 20 aastat ja omab vastavat kompetentsi. Toetuse taotlus ja maksetaotlus esitatakse PRIA-le elektrooniliselt PRIA e-teenuste keskkonna kaudu ning menetlusprotsess on kujundatud nii, et taotleja ja menetleja halduskoormus oleks võimalikult väike.

Võrreldes EMKF perioodiga on EMKVF perioodil oluliselt suuremat tähelepanu pööratud kliimamuutustest tulenevate mõjude vähendamiseks. EMKVF perioodil on oluliselt suuremat tähelepanu pööratud mereprügiga seonduvatele probleemidele, samuti toetatakse EMKVF perioodil investeeringuid, mis tagavad püügiandmete täpsuse ja tõhustama kontrolli püügiandmete esitamise üle.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Meetme raames antavat toetust rahastatakse 70% ulatuses EMKVF-ist ja 30% ulatuses Eesti riigi riigieelarvest. Kalasadamate investeeringutoetuse meetme eelarve on 5 000 000 eurot, sealhulgas 3 500 000 eurot EL-i osa ja 1 500 000 eurot Eesti riigieelarve osa. Toetuse taotluste ja väljamakse taotluste menetlemisega seotud kulud PRIA-le ja meetme rakendamise kulud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile nähakse ette Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi eelarves.

6. Määruse jõustumine

Määruse jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning Kliimaministeeriumile õigusaktide eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu. Eelnõu saadeti arvamuse saamiseks PRIA-le ning konsulteerimiseks tunnustatud kalapüügi- või vesiviljelussektori tootjaorganisatsioonidele, kes omavad tunnustust kilu ja räime tootmisel. Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi 2021-2027 seirekomisjon kooskõlastas toetatava tegevuse valimise metoodika ja kriteeriumid (eelnõu paragrahvid 6, 9, 10 ja 11) ajavahemikul 21. märts kuni 4. aprill 2025. a.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban

Kantsler